

2. Бондар В. П. Солідарність і дружба. Інтернаціональні зв'язки трудящих зарубіжних країн / В. Н. Бондар. – Київ: Наукова думка, 1970. – 146 с.
3. Вестник профдвижения Украины. – 1924. – №33. – С.76–84.
4. Вестник профдвижения Украины. – 1925. – №11. – С.98–99.
5. Волков Ф. Д. Англо-советские отношения 1924–1929 гг. – М., 1958. – 464 с.
6. Іваненко В. В. Джерела народної дипломатії: Міжнародні зв'язки трудящих України в 20–30 рр. / В. В. Іваненко. – Дніпропетровськ: Вид-во ДДУ, 1992. – 159 с.
7. Кравченко А. А. Интернациональные связи трудящихся Приднепровья с пролетариатом зарубежных стран в 1921 и 1933 гг. дис. канд. ист. наук. – Днепропетровск, 1975. – 211 с.
8. Вестник профсоюзов Украины. – 1925. – №14. – С.70–71.
9. Кулініч І. М. Перші німецькі робітничі делегації на Україні // Укр. Істор. Журн. – 1965. – №7. – С.81–86.
10. Макаренко А. Л. Могучая сила пролетарской солидарности / А. Л. Макаренко. – М., 1976. – 319 с.
11. Осетров О. Сторінки пролетарської солідарності / О. Осетров. – К., 1969. – 142 с.
12. Осетров О. Ф. Братерські зв'язки Робітників Радянської України та Англії (1924–1927 рр.) / О. Ф. Осетров // Укр. Істор. Журн. – 1966. – №8. – С.13–23.
13. Дель О. А. От иллюзий к трагедии / О. А. Дель. – М., 1997. – 182 с.
14. Центральний державний архів вищих органів влади та управління України. – Ф.2605. – Оп.2. – Спр.277. – 117 арк.
15. Там само. – Спр.258. – 149 арк.
16. Там само. – Спр.278. – 153 арк.
17. Там само. – Спр.279. – 41 арк.

References

1. Bezrodnyj E. F. Uchastie sovetskoj Ukrainy v mezhdunarodnyh svyazjah SSSR (1923–1929): Dis... d-ra ist. nauk: 07.00.05 / E. F. Bezrodnyj; MP USSR; Kievskij gos. ped. in-t. – Kiev, 1979. – 466 s.
2. Bondar V. P. Solidarnost' i druzhba. Internacional'ni sv'jazky trudjashhyh zarubizhnyh krai'n / V. N. Bondar. – Kyi'v: Naukova dumka, 1970. – 146 s.
3. Vestnik profdvizhenija Ukrainy. – 1924. – №33. – S.76–84.
4. Vestnik profdvizhenija Ukrainy. – 1925. – №11. – S.98–99.
5. Volkov F. D. Anglo-sovetskie otnoshenija 1924–1929 gg. – M., 1958. – 464 s.
6. Ivanenko V. V. Dzhherela narodnoi' dyplomatii': Mizhnarodni sv'jazky trudjashhyh Ukrai'ny v 20–30 rr. / V. V. Ivanenko. – Dnipropetrovs'k: Vyd-vo DDU, 1992. – 159 s.
7. Kravchenko A. A. Internacional'nye svyazi trudjashhijsja Pridneprov'ja s proletariatom zarubezhnyh stran v 1921 i 1933 gg. dis. kand. ist. nauk. – Dnepropetrovsk, 1975. – 211 s.
8. Vestnik profsojuzov Ukrainy. – 1925. – №14. – S.70–71.
9. Kulinich I. M. Pershi nimec'ki robitnychi delegacii' na Ukrai'ni // Ukr. Istor. Zhurn. – 1965. – №7. – S.81–86.
10. Makarenko A. L. Moguchaja sila proletarskoj solidarnosti / A. L. Makarenko. – M., 1976. – 319 s.
11. Osetrov O. Storinky proletars'koi' solidarnosti / O. Osetrov. – K., 1969. – 142 s.
12. Osetrov O. F. Braters'ki sv'jazky Robitnykiv Radjans'koi' Ukrai'ny ta Anglii' (1924–1927 rr.) / O. F. Osetrov // Ukr. Istor. Zhurn. – 1966. – №8. – S.13–23.
13. Del' O. A. Ot illjuzij k tragedii / O. A. Del'. – M., 1997. – 182 s.
14. Central'nyj derzhavnyj arhiv vyshhyh organiv vlady ta upravlinnja Ukrai'ny. – F.2605. – Op.2. – Spr.277. – 117 ark.
15. Tam samo. – Spr.258. – 149 ark.
16. Tam samo. – Spr.278. – 153 ark.
17. Tam samo. – Spr.279. – 41 ark.

Vitenko Z. R., graduate student,
National Pedagogical Drahomanov University
(Ukraine, Kyiv), svitanok93@mail.ru

Foreign delegations in the USSR in the 20-ies of XX century

Based on published documents and archival sources in the article comprehensively studied international activities of Ukrainian trade unions in Ukraine in 1920 twentieth century. Which was shown at the reception of foreign delegations of trade unions of workers in enterprises USSR. Exposed advocacy role in this movement leading labor organizations. The methods, forms of cooperation between the labor movement.

Characterized historical circumstances of the phenomenon of workers' delegations and the basic problems in the way of further development. The evolution of the policy of the bolshevik government regarding sending delegations overseas workers. Deals with the relationship between foreign workers and the proletariat USSR.

Keywords: solidarity, trade unions, committee, trade union movement, fabzavkom, Donvuhillya, Yuhostal, Himvuhillya.

* * *

УДК [94(477.85):614.2]«192/193»

Гучко О. І.,
магістр історії, здобувач кафедри історії України,
Чернівецький національний університет
ім. Юрія Федьковича
(Україна, Чернівці), oigg@i.ua

ДЕЯКІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ОХОРОНИ ЗДОРОВ'Я У ПІВНІЧНІЙ БУКОВИНІ (20–30-ТІ РОКИ ХХ СТ.)

У дослідженні минулого вагає значення мас вивчення особливостей різних складових суспільного буття, надто такої проблеми, як розвиток охорони здоров'я. У статті автор характеризує відновлення та розвиток системи охорони здоров'я Північної Буковини у період входження краю до складу королівської Румунії.

На основі використання низки архівних джерел проаналізовано основні тенденції розвитку системи охорони здоров'я Північної Буковини у міжвоєнний період, висвітлено деякі аспекти санітарно-епідемічного стану, лікарняної допомоги населення краю, звертається увага на боротьбу з епідеміями, соціальними захворюваннями, наводяться статистичні дані щодо чисельності медичних працівників, хворих, проведення вакцинацій і консультацій, характеризується діяльність лікарень, медичних товариств та ін. Звертається увага на соціально-економічні та політичні фактори, що мали негативний вплив на медико-санітарне забезпечення краю. Різка невідповідність між завданнями, що стояли перед медичною службою та рівнем її розвитку перешкоджала позитивному впливові лікарняної допомоги на здоров'я населення.

Ключові слова: Буковина, охорона здоров'я, медична допомога, санітарна служба, хвороби, лікарня, медицина.

Однією з малодосліджених сторінок історії Буковини є історія становлення і розвитку охорони здоров'я, насамперед розвитку регіональної медицини, пов'язаної з діяльністю санітарної і лікарняної служби на теренах краю у досліджуваний період.

Зважаючи на те, що питання охорони здоров'я у міжвоєнний період досліджено лише фрагментарно, виникла нагальна потреба у пізнанні маловідомих фактів з історії розвитку медицини буковинського краю.

Питання щодо дослідження історичних аспектів розвитку охорони здоров'я на Буковині є порівняно малодослідженою проблемою вітчизняної історіографії. Одними із перших сучасних робіт, у яких об'єктом дослідження стала медико-санітарна система краю у міжвоєнний період є статті О. Руснака [13; 14]. Окремі аспекти досліджуваної проблеми висвітлено у працях С. Сагалаєва, Г. Касько [15], В. Проца, О. Гелея [12]. Певний фактологічний матеріал сконцентрований у праці С. Кобилянського, В. Пішака, Б. Дробніса [10]. Окремі питання розвитку медицини на території краю розкрив І. Піддубний у колективній праці «Чернівці: Історія і сучасність. Ювілейне видання до 600-річчя першої писемної згадки про місто» [11].

Найбільш повне уявлення про стан охорони здоров'я у краї у досліджуваний період дають матеріали опублікованих і неопублікованих джерел, сконцентрованих у фондах Державного архіву Чернівецької області. Серед них варто виокремити праці головного санітарного інспектора краю В. Паскала [18; 19], звіти лікарів, численні статистичні дані щодо

захворюваності, вакцинації, чисельності медичних працівників, хворих у медичних закладах краю, спогади очевидців тощо.

Метою даного дослідження є аналіз процесу розвитку системи охорони здоров'я у Північній Буковині у досліджуваній період. Наслідки Першої світової війни, окупація Північної Буковини королівською Румунією значно погіршило соціально-економічне, суспільно-політичне і культурне життя регіону. Звісно, цей факт негативно позначився і на медико-санітарному стані.

Так, у 1923 р. на Буковині вступив у дію новий санітарний закон, згідно з яким медична служба увійшла до структури новоутвореного Міністерства здоров'я. З того часу система охорони здоров'я Буковини практично була уніфікована з румунською [18, с. 196].

Відповідно до зазначеного закону служба охорони здоров'я поділялася на лікарняну і санітарну. Лікарняна служба відповідала за стаціонарне лікування та нагляд за хворими у лікарнях, водночас санітарна – займалася наглядом, контролем і вивченням гігієнічного стану населених пунктів, наданням медичної допомоги хворим поза межами лікарень, проведенням роз'яснювальної роботи серед населення щодо профілактики і лікування соціальних хвороб та ін.

Слід зазначити, що Буковина, Хотинський повіт Бесарабії та північна частина Молдови були включені до складу санітарної області під №8, керівництво якою здійснював Генеральний санітарний інспекторат [11, с. 193]. З метою функціонування санітарної служби Буковини, вона поділялася на 5 санітарних повітів, керівником кожного з яких призначався головний лікар. Санітарна служба охоплювала сільські дільниці приблизно на 15 тис. мешканців та міські дільниці – по одній в адміністративних центрах повітів [13, с. 260]. Крім того, у Чернівцях призначався головний муніципальний лікар і його помічник – міський окружний лікар [18, с. 197].

Кожен дільничний (міський чи сільський) лікар мав помічників: окружних акушерок і санітарних агентів. Обов'язки повітових головних лікарів, головного лікаря Чернівців та окружних лікарів були прописані у законі 1923 р. і визначалися спеціальними інструкціями, оскільки саме вони відповідали за стан охорони здоров'я населення [7, арк. 1–5].

Нагальне завдання у перші повоєнні роки – це подолання епідемій інфекційних захворювань, що наприкінці війни призвели до різкого збільшення смертності населення регіону.

Найбільш розповсюджені хвороби у дорослого населення – дизентерія, черевний, висипний, поворотний тиф, туберкульоз; серед дітей – дифтерія, скарлатина, кір, коклюш, епідемічний паротит, вітряна віспа та ін. Смертність від дифтерії і скарлатини в окремі роки становила 15% від хворих [17, с. 72]. За даними генерального санітарного інспектора краю Василя Паскала у 1920 р. дизентерією на Буковині хворіло – 402 чол., скарлатиною – 639, черевним тифом – 257, віспою – 167, краснухою (кір) – 215 [18, с. 200–201]. Це лише перелік тих осіб, які офіційно пройшли курс лікування. Звісно, хворих було значно більше. Нерідко ситуацію ускладнювала злиденність населення, ігнорування лікування, залишення хворих удома, що спричиняло до розповсюдження епідемій.

Представники влади з метою боротьби з епідеміями вели організаційну і просвітницьку роботу. Так, на залізничній станції у Неполоківцях був створений санітарний пункт для огляду мандрівників при перетині кордону [18, с. 196]. З метою зменшення ризику проникнення різних інфекцій через кордон у грудні 1922 р. між Польщею і Румунією було підписано Санітарну конвенцію, згідно з якою сторони зобов'язувалися негайно інформувати одна одну у разі виникнення інфекційних хвороб, характеру епідемії, кількості хворих та вжиті заходи [4, арк. 1–4].

Просвітницька робота санітарної служби полягала у розповсюдженні листівок з рекомендаціями щодо попередження епідемій, розробленні інструкцій і лікуванні хворих. Проте зазначене не підкріплювалося підвищенням добробуту населення, повноцінним харчуванням, заробітками, що звісно сприяло би оздоровленню населення. Більше того, старше покоління відзначалося консервативним підходом чи просто байдужістю, коли йшлося про зміни у побуті й особисту гігієну. Відчувалася гостра потреба у створенні медичних пунктів та диспансерів.

У 20-ті роки було засновано 9 лазаретів і 27 диспансерів. Введено обов'язкові профілактичні щеплення проти віспи та інших інфекційних захворювань. Так, вакцинацію населення організував інспекторат, кількість вакцинованих з кожним роком зростала. Якщо у 1918 р. у Чернівцях було вакциновано 2246 осіб, у Сторожинці – 1745, то у 1921 р. – у Чернівцях – 2925, у Сторожинці – 1830 особи. У 1927 р. відповідно – 5780 та 440 [18, с. 202–203].

Важливе значення у зменшенні ризику поширення різних хвороб відігравав контроль за якістю харчових продуктів і напоїв на ринку та у закладах громадського харчування. Варто зазначити, що після війни корчми і заклади харчування діяли без санітарного контролю і лише у 1921 р. лікарів зобов'язали проводити санітарний контроль як місць виробництва, так і продажу продовольчих товарів [13, с. 259]. Більше того, згідно з вимогами санітарної служби підприємці мали включати до штату медичних працівників з числа приватних лікарів міста. Варто зазначити, що більшість з них не мали спеціальної підготовки і не завжди відзначалися компетентністю.

Якщо наприкінці 20-х років захворюваність на такі недуги, як віспа, тиф, дизентерія, кір дещо спадає, то кількість хворих на пелагру, пневмонію, туберкульоз, сифіліс, рак, серцево-судинні захворювання, дифтерію продовжує зростати. Так, у 1930 р. у Чернівцях в лікарнях від раку померло 8 чол., а у 1938 р. – 127, від захворювань серцево-судинної системи відповідно – 187 і – 411 чол., пневмонії – 110 і – 198 осіб [10, с. 49].

Погане харчування зумовлювало збільшення хворих на пелагру. Впродовж 1922–1935 рр. у лікарнях краю перебувало 577 хворих на пелагру, з яких 172 (29%) особи – виликувалися натомість 220 (38%) – померли [16, с. 6–8].

Масовим захворюванням серед населення краю залишався туберкульоз. Наслідки цієї хвороби були важкими, проте непомітними, адже вона не викликала паніки й екстраординарних заходів, як, наприклад, холера, чума, проте забирала більше життів, ніж усі заразні хвороби. У 1931 р. у Чернівцях на туберкульоз

хворіли 839 осіб з яких 139 (17%) – померли. У 1936 р. ситуація погіршилася – на 10 тисяч населення припадало 75 хворих на туберкульоз [10, с. 49]. Особливо загрозлива ситуація склалася у Сторожинському повіті.

Висока захворюваність та смертність зумовлювалися не лише важкими умовами життя, але й браком медичної допомоги і досить низьким рівнем організації медичної служби.

Високим залишався рівень захворюваності населення венеричними хворобами. Постійно зростало число хворих на сифіліс. Так продовж досліджуваного періоду у чернівецьких лікарнях перебувало 1500 хворих на сифіліс, з яких лише 15% повністю вилікувалися, натомість понад 500 пацієнтів (34%) – померли. Решта або ж частково покращили здоров'я, або ж продовжували лікування [5, арк. 31–34].

Досить поширеним залишалося захворювання щитовидної залози. У 1935–1938 рр. у Чернівцях було зареєстровано понад 2200 таких хворих, з яких більше половини – це діти віком від 6 до 15 років [5, арк. 23в]. Звісно, санітарна служба намагалася зробити все можливе задля зменшення числа хворих.

У першій половині 1930-х рр. у місті відкрилися п'ять нових диспансерів, дещо збільшилася кількість безкоштовних консультацій удома і у диспансерах Чернівців. Так наприклад, якщо у 1928 р. у місті було проведено понад 9200 консультацій, у 1930 р. – майже 20 тис., то у 1935 р. – більше 100 тис. [5, арк. 13в].

У 1930 р. створений санітарний фонд Чернівецького муніципалітету. Кошти фонду поповнювалися за рахунок санітарних такс та штрафів за порушення санітарного законодавства. Ці кошти використовувалися на профілактику інфекційних захворювань, медичний огляд дітей (санітарний фонд допоміг зробити щеплення 8,5 тис. дітей віком до 10 років), утримання диспансерів та будівництво міської поліклініки.

Вагома роль відводилася санітарному нагляду за школами. Так, у 1935 р. у початкових школах Чернівців було зареєстровано 9400 школярів, нагляд за якими здійснювали шість дільничних лікарів санітарної служби. Більше того, було ініційовано відкриття шкільних їдалень.

У міжвоєнний період у Чернівцях відновили свою роботу медичні заклади, створені австрійським урядом, а саме: Центральна, дитяча і психіатрична лікарні, пологовий будинок, військовий загальний і єврейський шпиталі. Основні завдання, що покладалася на лікарняну службу полягали в ізоляції хворих на інфекційні і найбільш небезпечні для оточуючих неепідемічні захворювання, зокрема сифіліс, туберкульоз; надання стаціонарної допомоги породіллям; госпіталізація хворих, які потребували невідкладної медичної допомоги тощо.

Провідне місце займала Центральна лікарня Чернівців, яка у 1931 р. отримала назву – лікарня імені короля Кароля II [11, с. 193–194], хоча вона зазнала значних ушкоджень в роки війни. Найбільша лікарня краю на початку 20-х років нараховувала шість корпусів на 535 ліжок–місць. У 1935 р. за потреби лікарня могла одночасно вмістити до 700 хворих [6, арк. 93в]. Варто зазначити, що досить високою була плата за перебування у лікарні: вартість залежала від приналежності до

встановленої класності: для I класу – 75 леїв на добу, відповідно II – 50 і III – 25 [14, с. 162].

Вагому роль у спеціальній медичній допомозі відіграла психіатрична лікарня, необхідність у функціонуванні якої особливо загострилася у повоєнний період. У перші повоєнні роки у лікарні нараховувалося 650 ліжок–місць [19, с. 13], на початку 30-х років – уже 800. Проте обслуговували їх лише сім лікарів. Нерідко нагляд і лікування хворих здійснював персонал без відповідної медичної освіти [15, с. 9]. Більшість мешканців краю боялися лікувати своїх родичів у психіатричній, закономірно вважаючи її місцем, звідкіля повернення здоровим практично неможливо.

Одним з важливих закладів залишався пологовий будинок, що відновив свою роботу у 1918 р. У 1929 р. він отримав назву «Інститут гінекології і акушерства д-ра Октавіана Георгіана». Інститут володів двома сучасними добре оснащеними операційними, залом для огляду і 14 палатами для пацієнок. З року в рік зростала народжуваність. Так, якщо у 1918 р. тут народилося лише 247 немовлят, у 1925 р. – 333, то у 1935 р. – 706 [5, арк. 38]. Головною проблемою залишалося те, що жінки, які проживали переважно у сільській місцевості, практично не зверталися до пологового будинку або робили це у крайніх випадках, що приводило до смертності новонароджених.

У кращому стані залишалася дитяча лікарня «Фішер–Бодя». Важливо, що під час війни лікарня практично не зазнала пошкоджень. Одночасно в лікарні могли перебувати 80 хворих дітей. На території лікарні знаходилася сучасна камера для дезінфекції, чого не було у жодній з лікарень краю [19, с. 14]. У 1934 р. лікарня зазнала реконструкції, в результаті чого було добудовано нові корпуси, що зумовило збільшення кількості ліжок–місць до 115. Варто підкреслити, що дітей з бідних родин лікували безкоштовно.

Крім чернівецьких лікарень у міжвоєнний період на Буковині продовжували діяти повітові лікарні у Вижниці і Сторожинці, хоча вони фінансувалися досить слабо. Незважаючи на гостру потребу населення у лікуванні, сільські дільничні лікарні і прийомні покої на третину і навіть наполовину були порожніми. Причина полягала у вкрай важкому становищі так званих карликових лікарень, де неможливо було одержати кваліфіковану допомогу. До того ж один лікар, перевантажений амбулаторним прийомом і дільничною роботою, не міг приділити необхідної уваги роботі у стаціонарі. Румунська влада не переобтяжувала себе витратами на утримання медичних установ у сільській місцевості. Лише у лютому 1940 р. повітові і сільські лікарні були передані на утримання держави.

У місті діяли і інші медичні заклади, що підпорядковувалися Міністерству охорони здоров'я, праці і соціального забезпечення Румунії. Не можна оминути увагою заклад для немічних – будинок для людей похилого віку, що діяв у Чернівцях з 1888 р. [6, арк. 37–39]. Він призначався для перебування і лікування непрацездатних осіб похилого віку. У заклад приймали бідних громадян, хворих, які були неспроможні самостійно проживати. Медзаклад діяв за рахунок коштів благодійних фондів за підтримки примарії Чернівців і Ощадної каси Буковини. Він був розрахований на 60 ліжок–місць (30 – для жінок

і 30 – для чоловіків). Так, у 1922 р. тут перебувало 11 чоловіків та 30 жінок, посаду головного лікаря закладу обіймав д-р Енглер [6, арк. 32–39].

У 1937 р. за рішенням зазначеного Міністерства у Чернівцях був відкритий дитячий будинок, де перебували незаконнонароджені діти, діти з найбідніших родин, сироти та діти з дитячих колоній Буковини [9, арк. 3].

Крім того, у Чернівцях діяли диспансер для хворих туберкульозом, започаткований товариством боротьби з туберкульозом; муніципальний диспансер очних хвороб, університетський диспансер, 6 міських диспансерів, 4 диспансери для товариства «Принц Мірча», два притулки для калік та притулок для глухонімих [11, с. 194].

У досліджуваній період розвивалася і мережа фармацевтичних закладів. Під час війни вціліли лише 3 аптеки, у 1920–х рр. відкривалося 9 нових [3, арк. 50].

На території краю у міжвоєнний період діяли санаторії: «Гера», «Деа», санаторій ім. Великого Воєводи Міхая [1, с. 56]. Так, у 1927 р. землевласник І. Путра на хуторі Мінте поблизу села Селятин Путильського району біля джерела мінеральної води збудував приміщення для лікування ваннами опорно–рухового апарату, шлунково–кишкових та шкірних хвороб.

Продовжувало діяти Товариство лікарів Буковини, засноване у 1867 р. Відповідно до статуту 1920 р. завдання товариства полягало насамперед у захисті економічних інтересів медичних працівників різних установ краю, що й зумовило його нову назву «Економічна організація лікарів» [2, арк. 20]. Продовжувало діяльність й Товариство фармацевтів Буковини, основними функціями якого залишалася пропаганда аптекарської справи і захист інтересів членів організації [13, с. 262]. Крім того, діяло Товариство профілактики туберкульозу, відновило роботу Товариство швидкої допомоги, що у міжвоєнний період було відоме як «Служба порятунку Чернівців». Його діяльність розпочалася ще у 1904 р. як Добровільного рятувального товариства. Його члени надавали першу медичну допомогу при нещасних випадках, раптових захворюваннях та ін. Румунська адміністрація розпустила товариство і у 1918 р. на його базі створила нове «Рятункову поготівлю», що у 1930 р. була перейменована у «Salvare» («Порятунок»). В основі роботи товариства залишалось цілодобове надання першої медичної допомоги постраждалим як на вулиці, так і вдома, перевезення постраждалих до лікарень, а на випадок війни – догляд і транспортування військових поранених [6, арк. 33–34].

Ці завдання виконували карети швидкої медичної допомоги. У штаті «Salvare» на постійній основі працювали лікарі виїзних бригад, середній медперсонал, парамедики і конюхи. Утримувалося товариство за рахунок внесків засновників, грошової допомоги мерії та грошових зборів з населення. Членами товариства могли бути лише чоловіки віком від 18 років, які пройшли курс навчання з питань невідкладної медичної допомоги, уміли за потреби надати долікарську медичну допомогу, володіли практичними навичками при проведенні реанімаційних заходів, успішно склали іспит і внесли до каси товариства 24 леї [12, с. 235]. Члени рятувального товариства організували курси

з підготовки парамедиків і поліцейських, за свої кошти видавали газети і журнали, де пропагували санітарні знання серед населення краю.

З 1923 р. у Чернівцях відновило роботу (засноване ще 1895 р.) «Благодійне товариство з надання допомоги службовцям державних установ Буковини у випадках хвороби». Його мета: підтримка інтересів службовців державних установ, надання матеріальної і моральної допомоги у випадках захворювання (медична допомога, ліки). Грошовий фонд складався з вступних та членських внесків, добровільних пожертвувань, прибутку з різних заходів товариства.

У 1926 р. створено Культурно–просвітницьке та благодійне товариство глухонімих, головне завдання якого полягало у підтримці інтересів глухонімих, піклуванні про їх духовний та фізичний розвиток, наданні їм моральної та матеріальної допомоги. При товаристві діяли просвітницькі, економічні, театральні та спортивні секції. Грошовий фонд складався з членських внесків, державних субсидій та добровільних пожертвувань [8, арк. 3].

Отже, у перші повоєнні роки населення краю залишилося практично без медичного обслуговування. Низький санітарний стан міст і сіл краю, що з кожним днем погіршувався, у поєднанні з хронічним голодуванням населення, призводив до частих спалахів епідемічних захворювань. Найбільшого поширення набули такі хвороби, як висипний та черевний тиф, туберкульоз, віспа, скарлатина, дизентерія. Взагалі у досліджуваній період серед захворювань населення переважали чотири групи хвороб – інфекційні епідемічні, інфекційні неепідемічні, в тому числі туберкульоз і сифіліс, хвороби органів травлення та шкіри і підшкірної клітковини. Завдяки вакцинаціям та організаційно–просвітницьким заходам на середину 1920–х років частину недугів, вдалося подолати.

Системна організація санітарної служби на Буковині почала формуватися після впровадження у 1923 р. нового закону про охорону здоров'я. У краї продовжували діяти лікарні, засновані ще в період перебування Буковини у складі Австро–Угорщини. Відповідно до потреб часу змінювалася їх структура, кількість та кваліфікація медичного персоналу. Розвивалася аптечна мережа, діяли різні медичні товариства. Створюється мережа диспансерів, де надавалася безкоштовна медична консультація хворим, основна частина яких діяла у містах. Їх недостатня кількість у сільській місцевості призводила до того, що ефективність боротьби з хворобами на селі була набагато нижчою.

У 1930–х роках після реорганізації дещо покращила свою роботу санітарна служба краю: було налагоджено роботу служби вакцинації, дезінфекції, санітарного контролю, шкільного інспектування тощо. Проте для того, щоб подолати недоліки санітарного стану населення краю, цього було замало. Констатуючи певні безсумнівні успіхи в системі охорони здоров'я краю у міжвоєнний період, слід водночас зазначити, що переважна більшість сільського населення не мали доступу до медицини. Високою залишалася смертність від серцевих захворювань, пневмонії, туберкульозу, пелагри, що було зумовлено важкими умовами життя і недоступністю для багатьох мешканців краю медичної

допомоги. Невідповідність між завданнями, що стояли перед медичною службою та рівнем її розвитку перешкоджала позитивному впливові лікарняної допомоги на здоров'я населення.

Список використаних джерел

1. Бенещяну В. Путівник по місту Чернівці / В. Бенещяну, Е. Кніттль. – Чернівці: Золоті литаври, 2007. – 80 с.
2. Державний архів Чернівецької області. – Ф.12. – Оп.1. – Спр.5016. – 24 арк.
3. Там само. – Ф.286. – Оп.1. – Спр.25. – 51 арк.
4. Там само. – Оп.1. – Спр.28. – 22 арк.
5. Там само. – Оп.1. – Спр.670. – 47 арк.
6. Там само. – Оп.2. – Спр.20. – 80 арк.
7. Там само. – Оп.2. – Спр.17. – 5 арк.
8. Там само. – Ф.733. – Оп.1. – Спр.2. – 3 арк.
9. Там само. – Ф.1066. – Оп.1. – Спр.18. – 34 арк.
10. Кобилянський С. Д. Історія медицини Буковини. Цифри і факти / С. Д. Кобилянський, В. П. Пішак, Б. Я. Дробніс. – Чернівці: Медакадемія, 1999. – 249 с.
11. Піддубний І. А. Медичні заклади міста / І. А. Піддубний // Чернівці: Історія і сучасність (Ювілейне видання до 600-річчя першої писемної згадки про місто). [Кол. монографія] В. М. Ботушанський, С. В. Біленкова, О. В. Добржанський та ін. За заг. ред. В. М. Ботушанського. – Чернівці: Зелена Буковина, 2009. – С.193–194.
12. Проц В. Й. Історія служби швидкої медичної допомоги в Чернівцях / В. Й. Проц, О. І. Гелей // Буковинський медичний вісник. – 2004. – Т.8. – №3. – С.233–238.
13. Руснак О. В. Стан і проблеми функціонування системи медико-санітарного забезпечення населення Північної Буковини та Хотинщини у 1918–1940 рр. / О. В. Руснак // Питання історії України. Зб. наук. праць кафедри історії України Чернівецького нац. ун-ту ім. Ю. Федьковича. – Чернівці: Технодрук, 2009. – Т.12. – С.258–263.
14. Руснак О. В. Центральна лікарня Чернівців у міжвоєнний період / О. Руснак // Питання історії України. – Чернівці: Технодрук, 2011. – Т.14. – С.159–164.
15. Сагалаєв С. П. Сторінки історії психіатричної допомоги на Буковині 1902–2002 роки / С. П. Сагалаєв, Г. П. Касько. – Чернівці: «Місто», 2002. – 58 с.
16. Constantinescu G. Pelagra in tinutue Sucevei: Date statistice a supra bolnav / G. Constantinescu. – Cernăuți, 1939. – 19 p.
17. Nandriș T. Din trecutul epidemiologie al comunei rurale Banila pe Ceremuș, jud. Storoișneț (1814–1938) / T. Nandriș // Bucovina Medica. – 1943. – An.1. – №2–4. – P.72–73.
18. Pascal V. Serviciul de sanatate pulica in Bucovina 1918–1928 / V. Pascal // Zece ani dela unirea Bucovinei 1918–1928. – P.193–216.
19. Pascal V. Situatia serviciului sanitar al Bucovinei in anul 1921 / V. Pascal. – București: Cultura, 1921. – 61 p.

References

1. Benetsianu V. Putivnyk po mistu Chernivtsi / V. Benetsianu, E. Knittel. – Chernivtsi: Zolotilytavry, 2007. – 80 s.
2. Derzhavnyi arkhiv Chernivetskoi oblasti. – F.12. – Op.1. – Spr.5016. – 24 ark.
3. Tam samo. – F.286. – On.1. – Spr.25. – 51 ark.
4. Tam samo. – Op.1. – Spr.28. – 22 ark.
5. Tam samo. – Op.1. – Spr.670. – 47 ark.
6. Tam samo. – Op.2. – Spr.20. – 80 ark.
7. Tam samo. – Op.2. – Spr.17. – 5 ark.
8. Tam samo. – F.733. – Op.1. – Spr.2. – 3 ark.
9. Tam samo. – F.1066. – Op.1. – Spr.18. – 34 ark.
10. Kobylanskiy S. D. Istoriia medytyny Bukovyny. Tsyfry i fakty / S. D. Kobylanskiy, V. P. Pishak, B. Ia. Drobnis. – Chernivtsi: Medakademiia, 1999. – 249 s.
11. Piddubnyi I. A. Medychni zaklady mista / I. A. Piddubnyi // Chernivtsi: Istoriia i suchasnist (Iuvileine vydannia do 600-richchia pershoi pysemnoi zghadky pro misto). [Kol. monohrafiia] V. M. Botushanskiy, S. V. Bilenkova, O. V. Dobrzhanskiy ta in. Za zah. red. V. M. Botushanskoho. – Chernivtsi: Zelena Bukovyna, 2009. – S.193–194.
12. Prots V. I. Istoriia sluzhby shvydkoi medychnoi dopomohy v Chernivtsiakh / V. I. Prots, O. I. Helei // Bukovynskiy medychnyi visnyk. – 2004. – T.8. – №3. – S.233–238;

13. Rusnak O. V. Stan i problemy funktsionuvannya systemy medyko-sanitarnoho zabezpechennia naselennia Pivnichnoi Bukovyny ta Khotynshchyny u 1918–1940 rr. / O. V. Rusnak // Pytannia istorii Ukrainy. Zb. nauk. prats kafedry istorii Ukrainy Chernivetskoho nats. un-tu im. Iu. Fedkovycha. – Chernivtsi: Tekhnodruk, 2009. – T.12. – S.258–263.

14. Rusnak O. V. Tsentralna likarnia Chernivtsiv u mizhvoiennyi period / O. Rusnak // Pytannia istorii Ukrainy. – Chernivtsi: Tekhnodruk, 2011. – T.14. – S.159–164.

15. Sahalaiev S. P. Storinky istorii psykhiatrychnoi dopomohy na Bukovyni 1902–2002 roky / S. P. Sahalaiev, H. P. Kasko. – Chernivtsi: «Misto», 2002. – 58 s.

16. Constantinescu G. Pelagra in tinutue Sucevei: Date statistice a supra bolnav / G. Constantinescu. – Cernăuți, 1939. – 19 p.

17. Nandriș T. Din trecutul epidemiologie al comunei rurale Banilape Ceremuș, jud. Storoișneț (1814–1938) / T. Nandriș // Bucovina Medica. – 1943. – An.1. – №2–4. – P.72–73.

18. Pascal V. Serviciul de sanatate pulica in Bucovina 1918–1928 / V. Pascal // Zece ani dela unirea Bucovinei 1918–1928. – P.193–216.

19. Pascal V. Situatia serviciului sanitar al Bucovinei in anul 1921 / V. Pascal. – București: Cultura, 1921. – 61 p.

Guchko O. I., master of History, Applicant at the Department of History of Ukraine, Chernivtsi National University (Ukraine, Chernivtsi), oigg@i.ua

Some aspects of the development of the healthcare system in Northern Bukovina (in the 20–30-ies of the XX century)

In the research of the past it's very important to study the characteristics of various components of the social life, especially such aspects as the health care system development. The article deals with some aspects of the reconstruction and development of the health care system of Northern Bukovina during the period when it was united with the Kingdom of Romania.

On the basis of a number of archival sources, the author has analyzed the main trends of the health care system of Northern Bukovina during the interwar period, and outlined the main aspects of sanitary-epidemiological conditions of hospital health care of the regional population, drawing attention to the fight against epidemics and social diseases and characterizing the hospitals and other medical societies activity. The author drew attention to the social-economic and political factors that had had a negative impact on medical and sanitary living conditions of the region. The serious contradictions between the objectives of the health care service and the level of its development prevented from positive impact of the clinical population healthcare.

Keywords: Bukovina, health care, health care system, sanitary service, illness, hospital, medicine.

УДК 32 + 341.462(092)«XX»

Джура М. З.,
викладач кафедри іноземних мов,
Інститут гуманітарних і соціальних наук,
НУ «Львівська політехніка»
(Україна, Львів), solomiyama@ukr.net

ЯН ТОКАРЖЕВСЬКИЙ–КАРАШЕВИЧ – ЛИЦАР ХРИСТІАНСЬКИХ ОРДЕНІВ

Автор продовжує дослідження громадсько-політичної діяльності Яна Токаржевського–Карашевича (1885–1954) – українського дипломата (1918–1921), історика, політичного діяча в еміграції, геральдиста, аристократа з титулом Князя. Зокрема, у статті висвітлено питання про належність Яна Токаржевського до лицарських християнських орденів Католицької Церкви. Стало відомо, що Князь був лицарем декількох орденів, а саме: Тевтонського Ордену, Мальтійського Ордену, Ордену Святого Лазаря, Констянтинівського Ордену Святого Георгія, а також він був почесним членом французької організації-ордену «Ліга Латинської Єдності». У статті подано автентичні документи, які посвідчують участь Князя в цих орденях. Документи, написані французькою мовою є перекладені автором статті і подаються вперше. Автор робить висновок, що своєю участю в лицарських орденях Князь переслідував двояку ціль. З одного боку, своєю присутністю серед знатних кіл Західної Європи, Ян Токаржевський поширював знання про Україну та стан речей в Україні, а з другого боку, його далекоглядною ціллю було об'єднати знать та провідних діячів правого спрямування в Західній Європі, створивши одну міцну мережу, для боротьби з більшовизмом.

Ключові слова: лицарські ордени, Тевтонський Орден, Мальтійський Орден, Орден Святого Лазаря, Констянтинівський Орден Святого Георгія, французька організація-орден «Ліга Латинської Єдності».